

Висновки і перспективи дослідження. Рекламний слоган як тип мікротексту реалізує одну з основних текстових категорій – концептуальність, що детермінує специфіку перекладу слоганів з англійською на українську мову. Це зумовлює пріоритетне збереження унікальної рекламної пропозиції, що виражається за допомогою різноманітних засобів, серед яких домінують синтаксико-стилістичні. У перекладі слоганів зі стилістичними фігурами перевагу потрібно надавати збереженню не лише концептуального навантаження, а й синтаксичних структур, зокрема синтаксичного паралелізму, меншою мірою відтворюючи лексичні особливості – полісемію та антонімію. Перспективи дослідження полягають у подальшому вивчення рекламного слогану як мікротексту.

Література:

1. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс : [учебник] / М. П. Брандес. – М. : Прогресс-Традиция ; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
2. Журавлева О. В. Функциональные системы речепорождения сквозь призму языковой игры : [монография] / О. В. Журавлева. – Барнаул : Издательство Алтайского университета, 2007. – 142 с.
3. Зирка В. В. Манипулятивные игры в рекламе : лингвистический аспект [монография] / В. В. Зирка. – Днепропетровск : ДНУ, 2004. – 294 с.
4. Космеда Т. А. Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. Граматика оцінки. Граматична іграма (теоретичне осмислення дискурсивної практики) / Т. А. Космеда, О. В. Халіман. – Дрогобич : Коло, 2013. – 228 с.
5. Кривоносов А. Д. PR-текст в системе публичных коммуникаций / А. Д. Кривоносов. – СПб. : Петербургское востоковедение, 2002. – 288 с.
6. Кутуза Н. В. Слоган як сугестивний концентр реклами / Н. В. Кутуза // Н. В. Кутуза. Рекламний та PR-дискурс: аспекти впливу : [збірник статей]. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. – С. 133–137.
7. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту : [підручник] / В. А. Кухаренко. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с.
8. Медведева Е. В. Рекламная коммуникация / Е. В. Медведева. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 280 с.
9. Морозова И. Г. Слагая слоганы / И. Г. Морозова. – М. : РИП-Холдинг, 1996. – 168 с.
10. Нелюбин Л. Л. Введение в технику перевода (когнитивный теретико-прагматический аспект) : [учебн. пособие] / Л. Л. Нелюбин. – М. : Флинта ; Наука, 2009. – 216 с.
11. Пономарів О. Д. Стилистика сучасної української мови : [підручник] / О. Д. Пономарів. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.
12. Шарков Ф. И. Технология рекламы / Ф. И. Шарков, В. И. Гостенина. – М. : РИП-холдинг, 2007. – 216 с.
13. The Longman Dictionary of Contemporary English Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу до словника : <http://www.ldoceonline.com/>.

УДК 811. 112

М. П. Дужа-Задорожна, В. В. Задорожний, О. Л. Гасько,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВИ НІМЕЦЬКИХ ПАТЕНТНИХ ОПИСІВ

У статті проаналізовано німецькі патентні описи як особливий вид текстів патентної літератури, зокрема своєрідність їх мови, яка полягає в органічному поєднанні науково-технічного й офіційно-ділового стилів. Особлива увага звертається на лексичні, граматичні та стильові особливості патентного опису, охарактеризовано такі його стильові риси як логічність, розгорнутість, конкретність, компресія, узагальненість, формальність, наочність та резервування.

Ключові слова: патентна література, патентний опис, науково-технічний стиль, офіційно-діловий стиль, стильові особливості.

STYLISTIC PECULIARITIES OF GERMAN PATENTS DESCRIPTIONS LANGUAGE

The article contains the analysis of German patents descriptions being a specific kind of patent literature texts. A special attention has been paid to stylistic peculiarities of their language. Since patent description is both scientific technical and legal document, its language peculiarity is the result of organic combination of scientific technical and official business styles. In a patent stating of information is especially strict and concise. It combines clichés and archaisms with technical terminology and lexical units. It is also characterized by complex syntactical constructions used to ensure the implementation of the patent text communicative purpose. Peculiarity of the patents language is revealed in a great number of clichés, which feature the content logically and reflect the information accurately.

The article dwells an German patent description's lexical, grammatical and stylistic peculiarities distinguishing it from other kinds of scientific technical literature texts. According to the investigation carried out the original German patent documentation language is specific and unfolded. It has such stylistic features as consistency, compression, generalization, formality and visualization. It should be noted that the above mentioned features are revealed in different structural parts of the texts heterogeneously. The so called 'shieldness' is a peculiar stylistic feature which is characteristic only of patent description. It deals with nonspecific lexical units and special language economy means aimed at preventing the leakage of important information concerning the subject of the invention being patented.

Patent descriptions' stylistic peculiarities are illustrated in the article by numerous examples taken from German authentic sources.

Key words: patent literature, patent description, scientific and technical style, official business style, style peculiarities.

СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКА НЕМЕЦКИХ ПАТЕНТНЫХ ОПИСАНИЙ

В статье проанализированы немецкие патентные описания как особый вид текстов патентной литературы, в частности своеобразие их языка, заключающееся в органическом сочетании научно-технического и официально-делового стилей. Особое внимание обращается на лексические, грамматические и стилевые особенности патентного описания, охарактеризованы такие его стилевые черты как логичность, развернутость, конкретность, компресия, обобщенность, формальность, наглядность и резервирование.

Ключевые слова: патентная литература, патентное описание, научно-технический стиль, официально-деловой стиль, стилевые особенности.

Постановка проблеми. Сучасні темпи розвитку науки і техніки в епоху так званої економіки 4.0, що базується на цифрових технологіях, привели до створення нових винаходів практично що секунди. Це викликає у науковців та дослід-

ників суттєві труднощі отримання повної інформації стосовно актуального стану техніки, який якнайповніше зафіксований у системі експертної оцінки існуючих технічних розв'язків, що знаходяться під охороною патентних служб держав згідно з діючим патентним правом.

Патент як «державна охоронна грамота щодо винаходу», тобто документ, що засвідчує авторське право на заявлений винахід та виключне право власника патенту на нього, діє зазвичай впродовж 15-20 років і на сьогодні не лише на території однієї країни. Так, наприклад, держави Європейського Союзу уклали міжнародну угоду – Конвенцію про єдине патентне право ЄС, на основі якого 1 червня 1978 р. зареєстровано першу патентну заявку на Європейський патент. Країни видають патенти на технічні винаходи, корисні моделі, промислові зразки та на технології/способи їх використання. Суть запатентованого винаходу, його технічний розв'язок викладені у тексті патентного опису (ПО) до винаходу відповідно до вимог, які було уніфіковано впродовж півтора століть на міжнародному рівні для полегшення розуміння змісту складових частин ПО відповідно до усталеної структури [8].

Німеччина, як держава із провідною ринковою економікою, є одним із лідерів за рівнем патентної активності серед країн світу. Німецький ПО є одночасно науковим, технічним і юридичним документом, який відображає наукову новизну технічного розв'язку та правовий захист заявленого винаходу у патентній формулі з її однозначною інтерпретацією патентним текстом. Це зумовлює своєрідність мови ПО внаслідок органічного поєднання в ній різних стилевих рис. Враховуючи вище сказане, вважаємо різноаспектне дослідження німецьких патентних текстів, зокрема їх стилістичних особливостей, надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема наукового стилю, зокрема науково-технічного викладу займаються українські (А. Д'яков, Т. Кияк, З. Куделько, М. Кур'янова, Н. Непійвода, О. Павлова та ін.) та німецькі (В. Бернгардт, Г. Лайтко, Р. Красер, Г. Партей, К. Фукс, М. Шамлу) мовознавці. Однак такий динамічний масив текстів як патентні описи є ще не достатньо досліджений у сучасній лінгвістиці.

Формулювання мети статті. Враховуючи актуальність дослідження німецьких патентних текстів щодо їх стилістичної своєрідності та не достатнє вивчення зазначеної проблеми, метою нашої статті було обрано аналіз стилістичних особливостей мови німецьких ПО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, перший німецький патентний закон було ухвалено в травні 1877 р., за яким вже з 1 липня цього ж року створено Імператорське патентне відомство (Kaiserliches Patentamt) для врегулювання правових відносин винахідників/власників патентів. Патентна служба в цей день зареєструвала і на другий день запатентувала під №1 винахід на «Метод виготовлення червоної ультрамаринової фарби». Опис винаходу складався при цьому із титульної сторінки («Deckblatt»), тобто бібліографічної частини ПО і тексту про винахід довжиною до 50 мовних одиниць на другій сторінці опису («Beschreibung der Erfindung»), що складався із заголовку та лише двох доволі коротких речень.

На сьогодні ПО як науково-технічно-правовий документ органічно поєднує науково-технічний і офіційно-діловий стилі у канонічній формі ПО усіх видів. Серед різновидів ПО розрізняють: Offenlegungsschrift (OS) – «Опис винаходу, викладеного для загальнодоступного ознайомлення без перевірки винаходу на «патентну чистоту», Auslegeschrift (AS) – «Опис винаходу, викладеного для загальнодоступного ознайомлення після перевірки винаходу на «патентну чистоту» та, власне Patentschrift (PS) – «Опис винаходу, на який видається патент». Слід зазначити, що патентне відомство Німеччини друкувало AS лише у 1957–1981 роках, для якого визначалася впродовж трьох місяців для можливого виявлення правових претензій третіх осіб на суть винаходу. Відмова від цього проміжного та інформативно зайвого ПО зумовлена також можливістю визначення на сучасному етапі патентної чистоти винаходу шляхом проведення незалежними фахівцями експертної оцінки, так званого ресерша – «Recherchebericht (Звіт про результати пошуку щодо патентної відповідності винаходу)». В ньому зазначено всі документи, чи їх частини, які залучені до проведення експертизи із зазначенням категорії цих документів: X – особливо важливий; A – технологічне підґрунтя; O – викладення винаходу для загального ознайомлення без його публікації; P – друковані джерела на стику наук; T – теорії чи постулати, які лежать в основі винаходу; E – існуючі заявки на винахід, які конфліктують із даним винаходом; D – документ, на який зроблено посилання у даній заявці на винахід; L – документ, який подається із інших причин; & – відповідник однакової/цієї ж групи патентів, тобто документ, що співпадає із існуючими технічними розв'язками. Дія OS обмежена 18 місяцями з дня подання заявки і у випадку відсутності правової суперечки із третіми особами щодо суті винаходу складають остаточний текст PS та видають патент на винахид [9].

Експертну оцінку проводять щодо усіх пунктів патентної формули винаходу, на який видається патент, про що зазначають усталеною фразою «Der vorliegende Recherchebericht wurde für alle Patentansprüche erstellt (Представлена експертна оцінка проведена для усіх пунктів патентної формули)» із вказаною датою закінчення експертизи «Abschlussdatum der Recherche (Кінцева дата проведення експертної оцінки)» з метою уникнення можливих правових претензій третіх осіб на основі документальних підтверджень пізніших від цієї дати технічних розв'язків. Виклад матеріалу в ПО відрізняється більшою строгістю і стислістю ніж, наприклад, виклад матеріалу в технічній статті чи монографії. Неоднозначне формулювання використаного терміну у ПО може серйозно вплинути на розуміння відповідного пункту патентної формули. Тут йдеться про процедуру формування однозначного розуміння технічного тексту винаходу з дотриманням специфічних законів дискурсу у фаховому мовному середовищі [10].

Як відомо, до характерних особливостей науково-технічної літератури належать її інформативність, змістовність, логічність, суворості послідовність, взаємозв'язок між основною ідеєю та деталями викладу, точність та об'єктивність, ясність і зрозумілість. Для ПО характерні стилеві риси, які містять у собі ознаки найбільшого «лімітування» мовно-стилістичних засобів серед усіх інших різновидів наукового та офіційно-ділового стилів [6, с. 27].

Український мовознавець Н. Непійвода зазначає, що у різних типах текстів спостерігається взаємопроникнення та взаємодія стилів, що приводить до функціонування в одному і тому ж тексті мовних елементів різних стилів [5, с. 76].

На ПО активно впливають, зокрема, багато екстралінгвальних факторів, які зумовлюють специфіку цього виду текстів. Більшість мовознавців відносять патентну літературу до науково-технічного стилю, зазначаючи, що вона творить його особливу різновидність. Всі види патентної літератури, об'єднуючись в один жанр, мають свою специфіку. Істотні відмінності спостерігаються і в межах одного виду, зокрема, між описом винаходу і формулою, що входить до його складу і яка є коротким викладом суті технічного розв'язку, що підпадає під дію правового захисту державою прав власників патенту. При цьому слід зазначити, що патентні відомства держав поширюють дію виданого патенту лише на патентну формулу, а сам опис винаходу не є під безпосередньо правовим захистом. При правових претензіях третіх сторін щодо патентної чистоти винаходу залучається лише патентна формула, а сам текст опису винаходу використовується як пояснюючий, уточнюючий компонент правових суперечок. Через це опис винаходу більш вільний від регламентованого

вживання мовних засобів, ніж формула. Виходячи з цього, патентну формулу необхідно вважати регламентованим науково-технічним текстом, тобто, скоріше юридичним документом, в якому можливість неоднозначного тлумачення має бути повністю виключена, що дозволяє віднести її до офіційно-ділового стилю [3, с. 20].

Патентні описи, що мають одночасно інформаційний і правовий характер, містять ряд специфічних особливостей цього виду науково-ділової літератури. У мові ПО як в документі з юридичною силою, але разом з тим насиченому науковою інформацією, злилися воедино риси наукового та офіційно-ділового стилів. ПО як особливий вид тексту патентної літератури займає в ній специфічне місце та характеризується стильовими рисами двох функціональних стилів – офіційно-ділового і наукового, які проявляються в цьому тексті нерівномірно. Таким чином, можемо стверджувати, що ПО відносяться до науково-ділового виду текстів [1].

Комунікативно специфічне оформлення тексту ПО спричинило особливий вибір лексики і відповідне використання граматичних явищ. Позаяк ПО містять науково-технічну інформацію, то фахівці при описі своїх винаходів повинні враховувати стильові риси цих наукових текстів. Власне ПО і відрізняються від інших видів текстів своїми лексичними, граматичними і стильовими особливостями. Подвійна природа ПО, який, з одного боку, є науково-технічним текстом, а з іншого – юридичним документом, знаходить відображення у своєрідному поєднанні канцеляризмів, архаїзмів з технічною термінологією і лексикою, а також у використанні складних синтаксичних конструкцій, що забезпечують реалізацію комунікативних завдань тексту.

Оскільки ПО відносяться як до наукового, так і до офіційно-ділового стилів, розглянемо характерні особливості обох стилів.

Мовні засоби та способи їх використання визначаються функціонуванням різновидів стилів мовлення [2, с. 41]. Як відомо, у науковому стилі використовуються мовні засоби, які служать для передачі об'єктивної наукової інформації, що досягається завдяки ясності, точності, однозначності, логічності, повноті та аргументованості викладу. Такими засобами є, зокрема: лексичні, наприклад, значна кількість термінів та слів з абстрактним значенням, які використовуються у прямому значенні; граматичні, наприклад, використання іменників різних видів і морфологічних структур, дієслів у теперішньому часі, обмеження паралельних морфологічних форм, використання великої кількості складних синтаксичних конструкцій [4].

Офіційно-діловий стиль характерний для документального оформлення ділових відносин між організаціями та окремими членами в офіційній сфері їх спілкування. Цей стиль відрізняється високим рівнем стандартизації мовних засобів, точністю формулювання, граничною чіткістю висловлювання, ясністю, логічністю, аргументованістю викладу матеріалу, стислістю інформації, широким використанням певних словесних формул, кліше, тенденцією до стилістичної однорідності тексту, використанням нейтральної лексики, професійною термінологією, складними синтаксичними конструкціями.

До науково-ділового підстилю висуваються жорсткі вимоги, такі як стереотипність композиції, максимальна стандартизація мовних засобів, уніфікація синтаксичних конструкцій. Різниця між науково-діловим і власне науковим (академічним) підстилями стосується, зазвичай, тільки семантичної структури (лексичної та синтаксичної) [3, с. 51–54].

При розгляді структурно-синтаксичних особливостей ПО Німеччини російський мовознавець Г. Яшинський зазначає, що стильові риси проявляються в різних частинах тексту з неоднаковою силою. Він виділяє серед цих стильових рис такі: офіційність, логічність, лаконічність, узагальненість, штучність, об'єктивність, конкретність, наочність та так званий «зонтичність» (тобто специфічну економію мовних засобів для уникнення відтоку суттєвої інформації про предмет винаходу). На нашу думку, останню стильову рису доцільно називати «резервування інформації», тобто часткове її приховування з метою захисту суті винаходу.

Якщо офіційність, об'єктивність, ясність, лаконічність, конкретність, узагальненість, логічність ПО є стильовими рисами, запозиченими з наукового та офіційно-ділового стилів, то зонтичність (резервована, частково прихована інформація) характерна тільки для ПО [7].

Проведене нами дослідження оригінальних німецьких ПО показало, що всім цим патентним документам характерні згадані вище стильові риси. Розглянемо вираження цих стильових ознак на прикладах з німецьких ПО.

Стандартність як стильова риса патентно-технічної мови відображається у чітко визначеній композиції німецьких ПО; застосуванні стійких кліше лексично-синтаксичних засобів і їх уніфікації; використанні специфічної патентної лексики; переважанні дієслівної форми теперішнього часу, дієслів дійсного способу; використанні речень певної довжини і складності, а також безособових речень тощо. Дослідження німецьких ПО підтверджує переважання складнопідрядних речень із значним використанням інфінітивних груп, поширених означень та вставних груп і речень (понад 50% всіх проаналізованих речень): *Der Erfindung liegt die Aufgabe zugrunde, einen Materialzuspeiser zum Fördern von Trockengemisch o.dgl. der eingangs beschriebenen Art zu schaffen, welcher die Mängel der bekannten Ausführungen weitgehendst eliminiert, indem das Druckgefälle Δp reduziert werden kann und indem der Abstand der unter Druck stehenden Rotorkammer von der drucklosen Kammer wesentlich, z.B. um den Weg einer halben Umdrehung, verlängert wird.* [Europäische Patentanmeldung 0040708, 02.12.81, Patentblatt 81/48, с. 3]. Прості речення в ПО містять багато доповнень і уточнень: *Die Erfindung betrifft einen sich drehenden Materialzuspeiser für Anlagen zum pneumatischen Fördern von Schüttgütern, vorzugsweise grobkörnigen Gütern, z.B. Betontrockengemisch, mit Einfülltrichter und Rührwerk, mit Beton-Schleusedosator mit senkrechter Drehachse, mit den Dosator begrenzenden, dichtenden, feststehenden Stirnscheiben, mit je einer für den Gutseinlauf und den Gutsauslauf versetzt angeordneten Öffnung in Stirnscheiben sowie mit einer Pressluftzufuhr in den Gutsauslaufbereich mit anschließender Förderleitung.* [Europäische Patentanmeldung 0040708, 02.12.81, Patentblatt 81/48, с. 1].

Усі ці лексично-граматичні засоби дозволяють, на нашу думку, укладачам ПО акцентувати увагу на технічній характеристиці винаходу шляхом викладу повної інформації та усувати спроби третіх осіб реалізувати власну інтерпретацію суті винаходу шляхом «окремої думки» стосовно відображення технічного розв'язку окремими реченнями.

Конкретність і компресія як стильові риси ПО тісно поєднані між собою. З одного боку, автори намагаються надати опису узагальнюючий характер з метою розширення можливостей застосування винаходу. З іншого боку, занадто широке тлумачення суті винаходу може зачепити сферу технічного розв'язку, відображену в уже існуючих ПО. Тому мова викладу ПО продумана і максимально чітка. Лексика характеризується як загальним поняттям (наприклад, *der Dämpfer – амортизатор, der Verstärker – підсилювач*), так і конкретним змістом (наприклад, *der Stoßdämpfer – протударний амортизатор, der Multiplex-Verstärker – мультиплексний підсилювач*). Якщо загальні поняття відображаються при цьому часто однокомпонентними іменниками, то конкретні – завжди багатоконпонентними. На синтаксичному рівні дані стильові риси можуть характеризуватися використанням довгих і коротких, простих і складних речень, а також поширених означень.

Номіналізація функціонально виконується іменником у всіх видах мовленнєвої діяльності, що має важливе значення для патентно-технічної мови. Вона досягається за рахунок використання великої кількості іменників в німецькому ПО, серед яких переважають одно- та двохкомпонентні терміни, наприклад: *die Erfindung* – винахід; *das Schwert* – діагональне кріплення; *das Ausführungsbeispiel* – приклад реалізації; *die Federkraft* – пружність, еластичність; *die Patentanmeldung* – патентна заявка.

ПО досить часто містять трикомпонентні іменники, які виконують уточнюючу, конкретизуючу функцію технічних понять, такі як, наприклад: *die Betonfördermaschine* – пристрій для подавання бетонної суміші; *die Materialeintrittsöffnung* – отвір для подавання матеріалу; *die Gewichtsausgleichfeder* – пружина вирівнювання рівноваги;

Вживання багатоконпонентних термінів із 4 та більше компонентів є значно менш вираженим, хоча у німецьких ПО трапляються терміни-«ланцюги» із 11 і більше компонентів, які можуть існувати в тексті окремими ситуативними самостійними словами. Частотність використання багатоконпонентних термінів у німецьких ПО різко спадає із зростанням їх елементів, що логічно пов'язане із складністю сприйняття таких термінів.

Формальність, як стильова риса ПО спостерігається завдяки униканню в описовій частині ПО іменників, що відображають професійну сферу людської життєдіяльності, вживанню речень із безособовими чи неозначено особовими займенниками. Більшість німецьких ПО починаються, наприклад, фразами-кліше: *die Erfindung betrifft*; *die Erfindung bezieht sich auf das Gebiet*; *die Aufgabe der vorliegenden Erfindung besteht in der Angabe eines Verfahrens zum...*; *das vorgeschlagene Verfahren ist dadurch gekennzeichnet, dass...*; тощо. У ПО спостерігається активне використання пасивних форм дієслів у теперішньому часі: *Außerdem wird auch als vorteilhaft angesehen, dass die erste Sperrklinke eine erste Sperrfläche für eine Haupttrast der Drehfalle und eine Anschlagfläche für den Blockadehebel hat, wobei die erste Sperrfläche und die Anschlagfläche von der Sperrklinkendrehachse unterschiedlich weit entfernt angeordnet sind* [DE 10 2010 009 124 A1 2011].

Мова ПО, зокрема патентних формул, є максимально стислою і лаконічною, терміни в тексті виключають їх двояке тлумачення. Часте повторення одних понять сприяє кращому розумінню патентних описів: *Vorzugsweise liegt das Verhältnis des Außendurchmessers zu dem Kerndurchmesser zwischen 0,8 und 1,6, vorzugsweise zwischen 1,0 und 1,4, insbesondere zwischen 1,1 und 1,2 und/oder das Verhältnis des Außendurchmessers zur Steigung des Gewindes liegt zwischen 1,0 und 3,0, vorzugsweise zwischen 1,5 und 2,5, insbesondere zwischen 1,7 und 2,2 und/oder der Flankenwinkel im Bereich zwischen 50° und 90° liegt. Die oben beschriebene geometrische Ausbildung der Bewehrungs- und/oder Ankerschraube ermöglicht eine zuverlässige formschlüssige Verbindung zwischen der Bewehrungs- und/oder Ankerschraube und dem anstehenden Gestein, insbesondere dem Gewinde der Bewehrungs- und/oder Ankerschraube und dem anstehenden Gestein.* [DE 10 2010 009 123 A1 2011].

Важливою особливістю мови патентних формул є широке використання стилістично «нейтральної» лексики, яка має однозначне трактування, наприклад: *Das Verfahren verhindert die Fehlhandlungen, die durch das Bedienungspersonal verursacht werden, auszuschließen und damit die Zuverlässigkeit des Hochspannungsübertragungsnetzes zu erhöhen. (З метою недопущення помилок обслуговуючого персоналу, а також підвищення надійності передавальної сітки високої напруги, блокувальні пристрої розмикаються з допомогою вставного вмикаючого важеля.)* [DE 10 2010 002 214 A1 2011].

Завуальоване використання ступенів порівняння прикметників також є однією з можливостей укладачів текстів ПО уникати конкретизації викладу інформації, наприклад: *mehrere rostfreie Materialien – більшість нержавіючих матеріалів*; *dessen Kerndurchmesser, insbesondere um höchstens 10% kleiner ist als der Außendurchmesser – внутрішній діаметр різьби якого щонайбільше на 10% менший за зовнішній діаметр*.

ПО часто використовують пасивні речення і дієслівні форми теперішнього часу, наприклад: *Steckkupplung für ein Bohrgestänge mit mindestens zwei Kupplungselementen, dadurch gekennzeichnet, dass die Kupplungselemente mindestens ein erstes korrespondierendes Kupplungsflächenpaar aufweisen, das sich verjüngend ausgebildet ist, so dass bei einer Beaufschlagung der Steckkupplung mit Druckkräften eine spielfreie Klemmung erzeugt wird.* [DE 10 2010 002 214 A1 2011].

Наочність як стильова риса мови патентної документації виражається завдяки наявності в ПО багатоконпонентних термінів, прикметників у ролі означення і вживанні прикметників в конкретних ступенях порівняння, а також композиції викладу інформації: *die Großserienfertigung – масове серійне виробництво*; *die Entriegelungsvorrichtung – розблокуючий пристрій*; *das Hochspannungsübertragungsnetz – сітка високої напруги*; *der Breitbandkommunikationskabel – широкополосний кабель зв'язку*.

Розгорнутість як стильова риса німецьких ПО проявляється у використанні складних речень, що складаються з ряду елементарних та редукованих допоміжних речень. Розгорнутість сприяє розширенню суті винаходу, його всебічній характеристиці. Для прикладу наведемо речення, яке містить сім підрядних речень: *«Nach der vorliegenden Erfindung ist ein Glashaltesprofil für Fenster- bzw. Türrahmen mit Flügel und Blendrahmen oder eine Festverglasung vorgesehen, wobei das Glashaltesprofil die bei geschlossenem Fenster bzw. geschlossener Tür dem Blendrahmen zugewandte Seite des Flügels oder der Festverglasung sowie einen Teil der Fenster-, Tür- oder Festverglasungsscheibe überdeckt, dadurch gekennzeichnet, dass das Glashaltesprofil auf seiner dem Flügel oder der Festverglasung abgewandten Außenseite mit einer Klappe versehen ist, die um ein am Glashaltesprofil vorgesehene Scharnier so schwenk- bzw. aufklappbar ist, dass sie den Zugang zur dem Flügel oder der Festverglasung zugewandten Innenseite des Profils freigibt, so dass das Glashaltesprofil in geöffneter Klappenstellung mit separaten Befestigungsmitteln wiederabnehmbar am Flügel oder an der Festverglasung befestigt werden kann, wobei die separaten Befestigungsmittel bei geschlossener Klappe nach außen abgedeckt werden.»* [DE 20 2010 000 220 U1 2010].

Резервування, тобто часткове приховування інформації, як специфічна стильова риса ПО, характерна для всіх видів патентної документації і виявляє себе тим, що винахідники намагаються «приховати» важливі деталі винаходу, щоб уникнути несанкціонованої реалізації суті винаходу третіми особами. При цьому вони використовують загальну лексику замість конкретних термінів, вживають не конкретні прикметники/прислівники, які служать для деталізації фахових понять (наприклад: *die Berechnungen sind bis zu 1mm exakt*; *die Messabweichung ist genau 2mm groß*), без деталізації їх параметрів (наприклад: *groß, relativ groß, etwas größer als, besonders groß...* тощо). Наявність великої кількості фраз-кліше дозволяє авторам ПО також дещо приховувати конкретну суть винаходу.

Висновки. Таким чином, проведене нами дослідження виявило, що патентний опис є науково-технічно-правовим документом, мова викладу якого органічно поєднує науково-технічний і офіційно-діловий стилі. Німецьким ПО характерні такі стильові ознаки як стандартність, офіційність, логічність, узагальненість, конкретність, компресія, наочність, номіналізація, формальність і розгорнутість. Особливою стильовою рисою ПО вважаємо часткове приховування інформації з метою захисту суті винаходу, яку, на нашу думку, доцільно називати «резервування інформації».

Комунікативно специфічне оформлення тексту ПО спричинило особливий вибір лексики і відповідне використання граматичних явищ, що знаходять відображення у поєднанні канцеляризмів, архаїзмів з технічною термінологією, вико-

ристанні складних синтаксичних конструкцій, стереотипності композиції, максимальній стандартизації мовних засобів, використанні уніфікованих фраз-кліше.

Література:

1. Дужа-Задорожна М.П. Проблеми перекладу патентної термінології (на матеріалі німецькомовних патентних формул) / Мирослава Дужа-Задорожна, Володимир Задорожний // 36. наук. пр. [за матеріалами 9-ї Міжнародної наукової конференції «Проблеми української термінології Слово Світ 2006», (Львів, 19-21 верес. 2006)] – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2006. – С. 76–79.
2. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціологічні аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – К. : Вид. дім «KM Academia», 2000. – 218 с.
3. Задорожний В. В. Лингво-стилистические особенности немецких патентных описаний: дисс. ... канд. фил. наук: 10.02.04. / Владимир Васильевич Задорожний. – Львов, 1989. – 200 с.
4. Кур'янова М.О. Граматичні труднощі перекладу німецьких науково-технічних текстів українською мовою: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / Марина Олександрівна Кур'янова Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 19 с.
5. Непийвода Н. Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект) / Н. Ф. Непийвода. – К. : Міжнародна фінансова агенція, 1997. – 303 с.
6. Павлова О. Мова науки та її лексичний склад / О. Павлова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми української термінології» – № 559. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2006. – С. 25–31.
7. Яшинский Г. И. О патентных публикациях ФРГ. Вопросы словообразования и грамматики / Г. И. Яшинский. – М., 1987. – Вып. 99. – 204 с.
8. Bernhardt V. Lehrbuch des Patentrechts / Bernhard V., Krasser, W. – 2. Auflage. – München, 1983. – 60 S.
9. Fuchs K. Wissenschaftsforschung / Jahrbuch // K. Fuchs, H. Laitko, H. Parthey – Berlin, 1998. – 480 S.
10. Schamlu M. Patentschriften Patentwesen/ Eine argumentations-theoretische Analyse der Textsorte. Patentschrift / M. Schamlu – München : Iudicium, 1985. – 161 S.

УДК 81'345=511.145

А. С. Емірзаєва,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

ОСНОВИ ФОНЕТИКИ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЇ МОВИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЛАТИНСЬКОЇ АБЕТКИ

Стаття присвячена питанню латинізації кримськотатарської мови, у якій велику увагу займає саме фонетика, на базі якої сформувалась вимова кримськотатарської мови. Відокремлені та проаналізовані усі звуки кримськотатарської мови, в тому числі і специфічні.

Ключові слова: фонетика, специфічні звуки, м'які та тверді звуки, широкі, напівширокі.

BASICS OF CRIMEAN TATAR PHONETICS: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF LATIN ALPHABET.

The article focuses on the «Latinization» of the Crimean tatar language in which great attention is given to phonetics, which was formed on the basis of pronunciation of the Crimean tatar language All sounds are identified and analyzed, as well as some special specific sounds of the language. In addition, for studying the very phonetics and history affects on Latinization of Crimean Tatar language, from the very first steps Turkic sample Latinization.

We try to identify and analyze everything, and also special specific sounds of the Crimean tatar language. It should be noted that in any system is the formation of language phonetics belongs to the leading position, because in the communication process any text, speech acts, formulating thoughts in various spheres of human activity are expressed and communicated to the other via the sounds that can be perceived and recognized. The popularity of the Crimean tatar language has acquired a strong wave of the study and has moved beyond the Crimea, so there was a need for qualified specialists of Crimean tatar language primarily as a foreign language, and then to the media.

Unfortunately Crimean Tatar until now has been studied poorly, taught directly for carriers, so there was no necessity in studying phonetics for foreigners. The paper provided an overview of the phonetics of the Crimean tatar language. Expand and show the advantage of the alphabet on the Cyrillic and little flaws first. And that is why not only affected but the pronunciation and spelling of the theme, highlighting the benefits of the Latin alphabet, as a practical in terms of use.

Key words: phonetics, specific sounds, soft and hard sounds, broad use.

ОСНОВЫ ФОНЕТИКИ КРЫМСКОТАТАРСКОГО ЯЗЫКА: ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ЛАТИНСКОГО АЛФАВИТА

Статья посвящена вопросу латинизации крымско-татарского языка, в которой большое внимание отведено именно фонетике, на базе которой сформировалась произношение крымско-татарского языка. Выделены и проанализированы все, а также особые специфические звуки крымско-татарского языка.

Ключевые слова: фонетика, специфические звуки, мягкие и твердые звуки, широкие, полу широкие.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що кримськотатарська мова за останні роки набула популярності, її використання поширилося за межі Криму, тому виникла необхідність у кваліфікованих спеціалістах кримськотатарської мови як іноземної. Окрім того, через те, що ця мова тривалий час використовувалася тільки у побуті і на неї впливали інші мови, стан її лексичних та граматичних особливостей знаходиться в дуже скрутному становищі та потребує детального аналізу.

Метою дослідження є необхідність надати загальну характеристику про фонетичної системи кримськотатарської мови. Розкрити та показати перевагу латинської абетки над кириличною, враховуючи й певні недоліки обох абеток.

Об'єктом дослідження є звуки, за рахунок яких розвивалася та збагачувалася вимова сучасної кримськотатарської мови, а **матеріалом** – абетка кримськотатарської мови.

Вперше кримськотатарську мову було переведено на латинське письмо у 1928 році під час хвилі «латинізації» мов СРСР. В основу тодішньої абетки було взято ЯНАЛІФ – «нову тюркську абетку», яку було розроблено для всесоюзного переходу тюркських мов СРСР з арабської графіки на латинську.

У 1938 році латиницю замінили кириличною абеткою на основі російської абетки.